

Magyarországon ismert régi direkttermő szőlőfajták

Az alábbi táblázat a történeti forrásokban (Borászati Lapok, 1887–1930; Magyar Hírlap, 1976; a 2/1959. FM-ÉlmM rendelet és az EU borpiaci szabályozása) név szerint dokumentált, Magyarországon ténylegesen elterjedt vagy kísérletileg termesztett direkttermő szőlőfajtákat foglalja össze.

Megjegyzés: a "megjelenés Magyarországon" időpontja a legtöbb fajtánál csak hozzávetőlegesen, a filoxéravész utáni évtizedekre (kb. 1880–1900 között) tehető — a korabeli szaklapok ritkán adnak pontos, dokumentált első-telepítési dátumot egy-egy fajtára, ezért ahol nincs pontos évszám, ott a korszakot jelöljük.

Fajta	Eredet / származás	Megjelenés Magyarországon	Fő jellemzők	Jogi / egyéb megjegyzés
Otello (Othello)	Vitis labrusca × riparia × vinifera hibrid, amerikai eredetű	Kb. 1880-as évek, a filoxéravész után	Saját gyökerén termeszthető, oltást nem igényel; a korabeli nemes fajtáknál ellenállóbbnak bizonyult több fontos szőlőbetegséggel szemben. Sötétkék bogyó, meszes, köves, homokos talajon egyaránt megél	A legelterjedtebb hazai direkttermő fajta; az 1959-es rendelet és az EU szabályozása is név szerint tiltja borszőlőként
Izabella (Isabella)	Amerikai eredetű, Vitis labrusca-rokon	Kb. 1880-as évek	Sötétkék bogyó, gyakran lugasra futtatott dísnövényként is tartották, jellegzetes "rókaíz" (foxos zamat), az Otellónál gyengébb minőségű bor	Ma is az egyik legismertebb, sokfelé csak dísz- vagy csemegeszőlőként tartott fajta; jogilag tiltott borszőlő
Delaware	Amerikai eredetű	Kb. 1880–1890-es évek	Halványsárga, "fehér" bort ad, magas alkoholtartalom, talajra válogatós (meszes talajon hamar elgyengül), viszonylag ritka volt	Kevésbé terjedt el, mint az Otello vagy Izabella
Noah	Amerikai eredetű	Már az 1877 körüli korai francia kísérletek idején ismert, Magyarországon a századfordulón terjedt	Fehér bort ad, a korai (1877-es) francia bírálatok "használatatlannak és ihatatlannak" minősítették, később javult a megítélése	Név szerint tiltott fajta a hazai szabályozásban
Concord / Concordia	Amerikai eredetű (Vitis labrusca)	Századforduló körül	Sötétkék bogyó, karakteres "foxos" zamat	Az 1959-es rendelet Concordia néven nevesítve tiltja
Herbemont	Amerikai eredetű	Kb. 1880-as évek, korai kísérleti fajta	Világosabb színű, tiszta ízű bort adott, a korabeli francia zsűri viszonylag jól értékelte	Mára szinte teljesen kiszorult a termesztésből; az EU szabályozása is név szerint tiltja
Jacquez	Amerikai eredetű	Kb. 1880-as évek, korai kísérleti fajta	Sötét színű, jó vinozítású bort adott, DE lombozata rendkívül fogékony a peronoszpórára — fertőzésforrás lehetett a szomszédos nemes fajták számára	Egy korabeli szakértő "haszontalannak, sőt veszélyesnek" nevezte növényvédelmi szempontból
Clinton	Amerikai eredetű (Vitis riparia × labrusca)	Századforduló körül	Sötét bogyójú, savas, karakteres ízű	Az EU szabályozása név szerint tiltja
Elvira	Amerikai eredetű hibrid	Századforduló körül	Fehér bort adó fajta, kísérleti termesztésben szerepelt	Megjelenik a hazai tiltó rendelet szövegében is
Szászszoros	Feltehetően hazai szelekció/elnevezés	20. század eleje (Pomáz vidékéről vált ismertté)	Egy időben nagy híre volt, majd jelentősége megszűnt	Az 1959-es rendelet név szerint tiltja bizonyos borvidékeken
Seibel 5279 ("Feri szőlő")	Francia nemesítésű hibrid (Albert Seibel)	20. század első fele	Az egyik későbbi, francia hibridnemesítési programból származó fajta	Az 1959-es rendelet név szerint tiltja
Nova	Az 1920-as években felkapott "újdomságként" hirdetett szőlő	1920-as évek	Nagy reklámmal terjesztett, "felülmúlhatatlan jó tulajdonságúnak" hirdetett fajta; ára is ennek megfelelően magas volt	Egy korabeli hivatalos vizsgálat kiderítette, hogy a Nova-vessző valójában tiszta Riparia (tehát nem is direkttermő szőlő, hanem alanyfajta) volt — a "csodafajta" híre megalapozatlannak bizonyult

Egyéb, csak kísérleti jelleggel említett fajták

A 19. század végi francia és hazai kísérletek során emlegetett, de Magyarországon nagyobb elterjedést soha nem nyert fajták: **Canada, Senasqua, Saint Sauveur, Catawba, Taylor, Montefiore, York-Madeyra, Uhland, Bacchus, Black Defiance, Secretary, Cynthiana, Louisiana** — ezek jórészt az 1887-es párizsi borkiállítás bírálati anyagában szerepelnek, mint az amerikai direkttermő fajták szélesebb kínálatának tagjai, de hazai meghonosodásukról nincs dokumentált adat.

Források: Molnár István: A direktermő amerikai szőlőfajok borai. Borászati Lapok, 1887. augusztus 6., 197. o.; Dr. Bernátsky Jenő: A hazai direktermőkről. Borászati Lapok, 1930. november 22.; Dicity Dezső: A "direktermők"-ről. Borászati Lapok, 1930. december 13.; 2/1959. (XI. 27.) FM-ÉlmM együttes rendelet; az Európai Unió 1308/2013/EU rendelete, 81. cikk.